

Eduskunnan hallintovaliokunta

VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta *Vahva ja yhtenäinen EU - kohti kestävämpää Euroopan unionia*

Suomen Kuntaliitto esittää lausuntonaan valtioneuvoston selonteosta seuraavaa:

Kuntaliitto toteaa, että Euroopan unioni on muuttanut alue- ja paikallishallinnon toimintaympäristöä kaikissa jäsenmaissa. Huomattava osa EU:n lainsäädännöstä ja ohjelmista pannaan täytäntöön alue- ja paikallistasolla. EU-lainsäädännön vaikutus kuntiin on erityisen suuri Suomen kaltaisissa maissa, joissa kuntien toimiala on laaja. Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan EU vaikuttaa jollain tavoin noin 60 prosenttiin kuntien tehtävistä tai päätöksistä. Kunnat ja maakunnat voivat myös hyödyntää EU:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia toimintansa kehittämiseen. Kuntien ja maakuntien edustajat toimivat jäseninä Euroopan alueiden komiteassa, joka on alue- ja paikallishallinnon suora vaikutuskanava EU:n päätöksentekoon.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, ettei valtioneuvoston selonteossa ole riittävästi huomioitu alue- ja paikallistason merkitystä EU -politiikassa.

Oikeudenmukainen siirtymä sekä kannustava alue- ja rakennepolitiikka

Selonteon näkemys ilmastopolitiikan toimien sosiaalisesta ja alueellisesta oikeudenmukaisuudesta on sinänsä kannatettava. Tavoitteena on tuolloin kohdentaa tuki niille alueille, toimialoille ja työntekijöille, joita muutos erityisesti koskee. Kansalliset ja alueelliset olosuhteet ja -tarpeet tuella tulisi huomioida paljon joustavammin, tämä koskee mm. oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa (Just Transition Fund), joka nyt ei tue kansallisia tarpeita turvetuotannon alajoon liittyvien seurausten, kuten mm. turvetta energialähteenään käyttävien lämpölaitosten uusien investointien osalta.

Alue- ja rakennepolitiikan painotukset kilpailukykyä, sosiaalista osallisuutta sekä vihreää ja digitaalista siirtymää tukeviin uudistuksiin ovat tärkeitä, kuten selonteossa todetaan. Tulevaisuudessa on tärkeää tarkastella sitä, miten kehittyneisyyserojen kaventuminen eri puolilla Eurooppaa edistyy. Suomelle pohjoiset harvaan asutut alueet ovat liittymis- ja pimuksen mukaisesti edelleen erityiskysymys, joka tulee pitää esillä myös tulevaisuudessa.

Selonteossa on varsin niukka tavoitteenasettelu alue- ja rakennepolitiikan osalta. Suomessa alue- ja rakennepolitiikan avulla tullaan viemään eteenpäin vihreää kasvua ja digitalisaation hyödyntämistä. Tulevalla EU-ohjelmakaudella 2021-2027 tuettavilla kehittämistoimilla ja -investoinneilla luodaan mm. tutkimus- ja yritysperustaa, joka pystyy kilpailemaan niin eurooppalaisilla kuin globaaleilla markkinoillakin. Vaikka Suomen saanto on euromääräisesti vaatimaton, on sen vipuvaikutus muiden kehittämis- ja investointivarojen suhteen merkittävä. Varojen tehokas kohdentaminen ja hyödyntäminen ovat avainasemassa.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ja Schengen-alueen kehittämiseen

Kuntaliitto pitää valtioneuvoston EU-selonteon linjauksia muuttoliikkeen ja Schengen-alueen kehittämisen kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan kannatettavina. Erityisesti kotouttamiseen ja työperäiseen maahanmuuttoon liittyvät näkökohdat ovat kuntien kannalta keskeisiä. Kuntaliitto korostaa, että EU:n ja Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville.

Laillisten maahanmuuttoväylien kehittäminen on tärkeää. Osaava työvoima vahvistaa kuntien ja alueiden elinvoimaa. Myös kunnat varautuvat kilpailuun osaavasta työvoimasta. Sujuvat, työvoiman liikkuvuutta edistävät käytännöt EU:n sisällä helpottavat ulkomaisen työvoiman rekrytointia. Rekrytoitaessa työntekijöitä kolmansista maista on otettava huomioon myös julkisen sektorin työvoimatarpeet erityisesti sosiaalihuollossa ja terveydenhoitoalalla. Maahanmuuttajien rekrytoinnissa tulee kiinnittää huomiota myös eettisiin näkökohtiin.

Kuntien toiminta maahanmuuttajien kotouttamiseksi on olennainen osa onnistunutta maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Maahanmuuttajien kaikenlainen osallisuus vahvistaa koko yhteiskunnan sosiaalista kestävyyttä. Kuntien ja työhallinnon kotouttamistoimilla on ratkaiseva merkitys maahanmuuttajien integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Kunnilla tulee olla taloudelliset ja muut edellytykset tavoittaa eri statuksilla tulevat maahanmuuttaja sekä vastata heidän palvelutarpeeseensa. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että tulevallakin rahoituskaudella kunnilla on mahdollisuus käyttää EU:n rahoitustukea kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen. Kuntaliitto pitää hyvänä sitä, että kotouttamiseen liittyvässä EU-yhteistyössä hyviä käytäntöjä kehitetään, jaetaan sekä hyödynnetään. Kotouttamisessa haavoittuvimmassa asemassa olevien pakolaisten koulutuksen ja työllisyyden edistäminen tukee osaltaan Suomen humanitaaristen velvoitteiden toteuttamista.

Kansalaisten kokonaisturvallisuus

Ehdotukset EU:n yhteisen varautumisen ja huoltovarmuuden kehittämiseksi ovat kannatettavia. Tämä edellyttää yhteistyön tiivistämistä varautumisen, turvallisuuden ja huoltovarmuuden osa-alueilla. Riskejä ja uhkia aiheuttavat ilmiöt ovat useissa tapauksissa EU-alueella samoja ja yhteinen työskentely riskien vaikutuksen minimoiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi on kannatettavaa. Yhteistyön kehittämisessä on tärkeä huomioida myös paikallisen hallinnon taso.

Huoltovarmuustyössä yhteisen huoltovarmuuden, keskinäisen avunannon ja yhteisen huoltovarmuusvarastoinnin ohella keskeistä on luoda mekanismit, joilla EU:n alueella voidaan tukea huoltovarmuustuotantoja yhteisesti

määritetyin säännöin ilman, että aiheutetaan markkinahäiriöitä kaupalliseen toimintaan tai että jäädään markkinoiden vangiksi huoltovarmuustuotannossa.

Muuttoliikkeen paremmalle hallinnalle on kehitettävä yhteisiä mekanismeja. On myös tärkeä ennaltaehkäistä ääriajattelun voimistumista, joka usein on seurausilmiö epäonnistuneelle integroitumiselle eurooppalaiseen yhteiskuntaan. Paikallisturvallisuuden toimivilla käytännöillä, oikeanlaisella kaupunkisuunnittelulla, julkisilla palveluilla ja työllisyyspolitiikalla estetään syrjäytymistä ja vähennetään alueiden segregoitumista kaupungeissa. Hyvinvoinnin edistäminen on nähtävä koko EU:n turvallisuutta edistävänä työnä. Myös ilmastonmuutoksen torjunta osaltaan ennaltaehkäisee ilmastopakolaisuutta tulevaisuudessa.

Vahvistaakseen rooliaan vahvana globaalina toimijana ja turvallisuusyhteisönä EU:n tulisi yhteistyössä tehdä edelleen aktiivista työtä covid-19 pandemiaa vastaan ja edistää rokotusten toimeenpanoa kaikkialla maailmassa. Rokotuksille immuunien muuntovirusten syntyminen on mahdollista niin kauan kuin covid-19 on jossakin päin maailmaa aktiivinen. Tämä edellyttää taistelua covidia vastaan EU:n rajojen ulkopuolella myös sen jälkeenkin, kun Eurooppa on alueena itse selvinnyt viruksesta.

EU:n toiminnan ja Suomen EU-vaikuttamisen kehittäminen

Koska useimmat EU:n päätökset toimeenpannaan paikallisella tasolla, on tärkeää saada alue- ja kuntatason näkemykset varhaisessa vaiheessa mukaan prosessiin. Näin myös vahvistetaan päätösten hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa.

EU:n 27 jäsenmaan yhteisten kantojen löytäminen ei aina ole helppoa. Päätökset ovat kompromisseja ja niissä tulisi olla joustavuutta, jolla voidaan huomioida kansallisia erityispiirteitä. Euroopan Alueiden komitea on perustettu vuonna 1992 Maastrichtin sopimuksella ja se aloitti toimintansa vuonna 1994. EU:n päätöksenteossa on kuultava Alueiden komiteaa niissä asioissa, jotka koskevat alue- ja paikallistasoa. Vuosien varrella komitea on vahvistanut asemaansa ja se on erinomainen kanava saada suomalaisia näkemyksiä EU:n päätöksentekoon. Selonteossa ei ole huomioitu tätä tärkeää EU vaikuttamisen välinettä.

Säädösten valmistelussa on otettava huomioon niiden vaikutusten arviointi. Kuntien hallinnollista ja taloudellista taakkaa lisääviä säädöksiä on vältettävä. Suomen EU-asioiden valmistelussa ja edunvalvonnassa on tärkeää huomioida toimivaltajakoon liittyvät asiat. EU:n tasolla olisi syytä keskittyä suuriin asioihin ja ihmistä lähellä olevat pienemmät asiat tulisi pitää kansallisella tasolla. Monet EU:n strategiat tahtovat ajan myötä käytännössä laajentaa unionin toimivaltaa perinteisen kansallisen päätöksenteon kustannuksella. Joillakin sektoreilla, kuten esimerkiksi tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -asioissa, EU:n laajuinen valtavirtaistaminen on kuitenkin suotavaa.

Euroopan unionin tulevaisuus ja globaali merkitys riippuu unionin yhtenäisyydestä. Yhtenäisyys rakentuu jäsenmaiden kansalaisten luottamuksesta ja hyväksyttävyydestä. Jäsenmaiden ja kansalaisten välisellä aktiivisella vuorovaikutuksella voidaan karsia ennakolluuloja ja välittää hyviä käytäntöjä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ulla Karvo
Johtaja

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö